

Örebro 2016-11-03

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Dnr: 2016-24/AG/IB/LF

Handläggare: Anna Gabrielsson

Validering med mervärde (Ds 2016:24)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråkstillning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB överlämnar härmed följande synpunkter på betänkandet:

Sammanfattning

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till förslaget att klargöra begreppen kring validering och etablera ett enhetligt system för hur det används. För ungdomar och unga vuxna som är döva, har en hörselskada eller en språkstörning är ett trovärdigt och inarbetat valideringssystem av avgörande betydelse både vad gäller tillgång till studier och yrkesarbete.

Riksförbundet DHB vill se ett enhetligt, rättssäkert och stabilt valideringssystem där även ungdomar och unga vuxna som är döva, har en hörselskada eller språkstörning, ska kunna få möjlighet att få sin kompetens validerad utifrån en förutsägbar bedömning.

Riksförbundet DHB vill också se ett fullvärdigt system även för folkhögskoleutbildningar. Många folkhögskolor erbjuder utbildningar som våra medlemmar vill ta del av. Här ska det finnas ett rättssäkert system för att få sin kompetens validerad och därmed möjlighet att välja en utbildning.

Riksförbundet DHB skulle vilja se en ökad medvetenhet i arbetslivet och inom utbildningsväsendet om rekommendationen och EQF. Vi anser att Myndigheten för Yrkeshögskolan skulle kunna arbeta mer aktivt för att informationen sprids och att därmed kunskapen ökar när det gäller EQF. Vi skulle gärna se att myndigheten fick ett tydligt uppdrag att arbeta med att informera om EQF och särskilt angeläget är det med ett funktionshinderperspektiv.

Riksförbundet DHB ser positivt på att det uppdrag som Myndigheten för yrkeshögskolan har idag förtydligas än mer. Med sin starka koppling till yrkesbranscher på arbetsmarknaden har myndigheten ett särskilt viktigt uppdrag. Idag finns det unga vuxna som är döva, har en hörselskada eller en språkstörning som pga sin funktionsnedsättning inte har möjlighet att söka en utbildning eller komma in på arbetsmarknaden, trots att många av dem har begåvning eller kompetens inom ett område. För oss är det fundamentalt att de unga vuxna vi representerar ska kunna få en plats på arbetsmarknaden eller ges optimala förutsättningar att utbilda sig inom ett yrkesområde och vi ser ett förstärkt valideringsverktyg som en möjlighet.

3 Validering vad är det?

3.3.2 Det finns olika former av kompetens

Idag förekommer begreppet validering ofta och i olika sammanhang. Vi upplever att betydelsen är flytande, vilket inte gynnar någon. Det är dessutom oerhört olyckligt då det handlar om att definiera individers kompetens i syfte att öppna utvecklingsmöjligheter. Därför ställer sig Riksförbundet DHB positivt till förslaget att klargöra begreppen kring validering och etablera ett enhetligt system för hur det används. Vi är helt överens med utredningen om att den generella kompetensen, såsom social förmåga och inlärningspotential, är av stort kompletterande värde. Även om det finns vissa svårigheter att validera generell kompetens efter en standard, får de inte tappas bort. För ungdomar och unga vuxna som är döva, har en hörselskada eller en språkstörning kan en sådan kartläggning vara av avgörande betydelse både vad gäller val av studier eller yrkesarbete. Det är naturligtvis i samband med detta, angeläget att förändra relevant lagstiftning så att det inte råder förvirring. Idag råder en diskrepans mellan valideringsbegreppet i tidigare departements promemoria¹ och det som fastslås i skollagen. Riksförbundet DHB anser att en harmonisering är önskvärd.

4 Validering i Sverige – behovet av fortsatt utveckling

4.7.1 Valideringssystemet är svårt att överblicka

Det är olyckligt att systemet för validering är så otydligt och varierar så stort mellan olika instanser och myndigheter. Konsekvensen blir att det finns risk för att förtroendet för ett sådant system blir lågt och att legitimiteten därmed undergrävs. Riksförbundet DHB vill se ett enhetligt, rättssäkert och stabilt valideringssystem där även ungdomar och unga vuxna som är döva, har en hörselskada eller språkstörning, ska kunna få möjlighet att få sin kompetens validerad utifrån en förutsägbar bedömning.

¹ Ds 2013:6

I förslaget omnämns att det redan idag finns utrymme för en reell bedömning av kompetens för tillträde till olika utbildningar. Ska detta vara den möjlighet som det framställs så måste det finnas ett stabilt och förtroendeingivande system, såsom förslaget förespråkar. Idag ansvarar respektive lärosäte och utbildningssamordnare för att bedöma den enskildes reella kompetens. Här bör det finnas en förutsägbar metod som skapar trygghet för den enskilde. Dessutom vill Riksförbundet DHB se ett fullvärdigt system även för folkhögskoleutbildningar. Många folkhögskolor erbjuder utbildningar som våra medlemmar vill ta del av. Emellertid är det inte ovanligt att ungdomar som vi representerar har en bristfällig utbildning bakom sig, pga att skolan inte har haft tillräckliga kunskaper om deras funktionsnedsättning, och därför måste det finnas ett välfungerande system för validering av deras kompetens. För en person med begåvning inom ett visst område bör det oavsett funktionsnedsättning finnas möjlighet att ansöka till en utbildning och om så krävs få sin kompetens validerad enligt ett etablerat system.

4.3.4 En europeisk referensram för kvalifikationer har införts

Det får anses vara positivt att Europaparlamentet 2008 beslutade om en rekommendation för ett gemensamt referensramverk för att systematisera kompetenser för livslångt lärande (EQF) inom både utbildningssystem och arbetsliv. Det ger förutsättningar för att enskilda ska kunna få sina kunskaper internationellt validerade. Häri ligger också en tydlig koppling till att arbetslivets olika branscher ska kunna få yrkeskunskaper nivåplacerade. Riksförbundet DHB skulle vilja se en ökad medvetenhet i arbetslivet och inom utbildningsväsendet om rekommendationen och EQF. Här skulle Myndigheten för Yrkeshögskolan kunna arbeta för att informationen sprids och att därmed kunskapen ökar när det gäller EQF. Vi skulle gärna se att myndigheten fick ett tydligt uppdrag att arbeta med att informera om EQF och särskilt angeläget är det med ett funktionshinderperspektiv. Det är också viktigt att valideringsprocessen anpassas utifrån de enskilda. Det kan t ex handla om att ha teckenspråkstolk eller lättillgänglig textinformation som också går att få uppläst.

4.7.5 Åtgärder behövs på flera nivåer

Riksförbundet DHB är helt enig med promemorians förslag att det är ytterst angeläget att skapa förutsättningar för ett hållbart system som ska vara tillgängligt för olika målgrupper utan att skapa en mängd olika särlösningar. Vi vill dock påtala vikten av att det måste finnas adekvat kunskap för att unga personer som är döva, har en hörselskada eller en språkstörning, ska kunna få sin kompetens validerad. Det behöver inte betyda att det införs särlösningar, utan valideringen ska bygga på ökad kunskap om funktionsnedsättningarna och deras konsekvenser. För att ett långsiktigt system som också används i praktiken för att ge alla, även de unga personer vi representerar, rätt att få sin kompetens validerad kommer beprövade metoder och verktyg att behövas. Därför ser Riksförbundet DHB fram emot det arbete den kommitté som i form av en nationell delegation, till vilken regeringen nyligen beslutat om direktiv (dir 2015:120), kommer att göra.

5 En enhetlig utgångspunkt och samordning för tydligare ansvar för validering

5.2 Skolverket, Universitets- och högskolerådets och Arbetsförmedlingens ansvar bör tydliggöras och samverkan bör öka

Riksförbundet DHB ser mycket positivt på förslaget om att både ansvar och samverkan ska bli mer tydligt. Det finns ett värde i att myndigheterna i högre grad samarbetar i flera frågor, och frågan om validering är en. Idag finns ytterst begränsat med gemensamma arbetsätt för validering inom högskolan. Det skapar självklart tveksamhet och osäkerhet bland dem som idag har till uppgift att göra olika bedömningar, vilket medför brister i likvärdighet och rättssäkerhet. Det är därför både välkommet och naturligt att flera nya uppdrag på området nu ges till bla universitet, högskolor och Arbetsförmedlingen.

5.3 Myndigheten för yrkeshögskolan bör få motsvarande uppdrag i fråga om validering och samverkan

Riksförbundet DHB ser positivt på att det uppdrag som Myndigheten för yrkeshögskolan har idag förtydligas än mer. Med sin starka koppling till yrkesbranscher på arbetsmarknaden har myndigheten ett särskilt viktigt uppdrag. Det finns ett samhällsekonomiskt incitament att främja branschernas medverkan och att det finns ett aktivt och trovärdigt arbete med validering. Här kan myndigheten fylla en roll som inte någon annan aktör kan göra, genom att ha en uttalad funktion i att stödja branscherna i kvalitetssäkring, utveckling av metoder för och information om validering. Vi ser fram emot resultatet av det uppdrag som myndigheten har fått i regleringsbrevet att tillsammans med branscherna ta fram en standard för branschvalidering av yrkeskompetens. Idag finns det unga vuxna som är döva, har en hörselskada eller en språkstörning och som pga sin funktionsnedsättning inte har möjlighet att söka en utbildning eller komma in på arbetsmarknaden, trots att många av dem har begåvning eller kompetens inom ett område. För oss är det fundamentalt att de unga vuxna vi representerar ska kunna få en plats på arbetsmarknaden eller ges optimala förutsättningar att utbilda sig inom ett yrkesområde. Är det så att den enskilde har en speciell kompetens eller begåvning så ska detta genom en validering kunna utgöra en grund för en anställning eller en utbildningsplats.

7 Validering inom yrkeshögskolan

7.1.2 Behörighetskraven ska förtydligas

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till att kravet på att individen efter avslutad utbildning kan utöva det yrke som utbildningen ger försvinner. Vi anser att ger signaler om en förlegad syn på yrkesutbildning. Det får antas att det är en ambition hos den som påbörjar en viss utbildning, men det måste ändå anses vara upp till den enskilde att avgöra hur framtida beslut tas, därför är kravet av inget värde i förordningen om yrkeshögskolan. Det som ska bedömas är vilka förutsättningar den enskilde har att tillgodogöra sig den sökta utbildningen, inget annat ska vara relevant och därför vägas in. Myndigheten konstaterar att utbildningsanordnarna idag känner sig osäkra på hur behörighetsprövningen utifrån reell kompetens ska genomföras, vilket anses vara ett möjligt skäl till att det idag sker prövningar i

begränsad omfattning till yrkeshögskolans utbildningar. För att prövningen ska få önskad effekt måste det finnas metoder och verktyg som utbildningsanordnare har både förtroende för och upplever att de behärskar. För Riksförbundet DHB är det skälet ytterst angeläget att, för att de ungdomar och unga vuxna vi representerar, ska kunna få sina kunskaper validerade som andra, måste kunskapen om funktionsnedsättningen om dess konsekvenser finnas. Det kan exempelvis vara hur tillägnandet av reell kompetens fungerar när man är döv, har en hörselskada eller en språkstörning.

Med vänlig hälsning

Örebro den 2 november 2016

Lena Fernström
Ordförande Riksförbundet DHB